

„Thuiskomsten” . . . . inderdaad, dat was weer nèt iets voor De Meester! In deze kolommen is al vaak op het sterke, frische en zeer eigene talent van dezen auteur gewezen, toch geven deze zes schetsjes daartoe opnieuw gereede aanleiding. De Meester toont zich altijd precies zooals hij is, maar 1° is hij niet altijd precies dezelfde en 2° eigent zich niet ieder schrijfggenre even goed voor zijn bizonderen aard en wezen. Schetsjes als deze, kort en scherp, nerveus-vlug neergezet, doen dit geheel en al. Denken doen zij, soms aan teekeningen van Forain, soms aan de meer hollandsche van Isaac Israëls. Het is impressionistische kunst, die niet met kleuren en lijnen, toch wèl met fijne nuances en vlugge bewegingen werkt. Voor wie het verstaat, luisterende te lezen, is het als hoorde hij den schrijver vertellen, zeer levendig, in korte, soms als afgeknapte zinnnetjes en met gebaren zooals ook een impressionistisch schilder ze laat zien, als hij bezig is een impressie op het doek te werpen met borstel en duim. Dit wat het uiterlijke betreft, maar het is niet in de eerste plaats van uiterlijks dat deze schrijver-impressionist indrukken ontvangt. Zelfs wordt maar weinig van zijn innerlijke ondervinding, van zijn emotie, door uiterlijkheid geopenbaard. Verzwegen, verbeten, half gesmoord leed is het onderwerp, als zoo vaak bij De Meester, zoo ook telkens weer in deze schetsjes. Niet altijd is dit leed „het leed van den hartstocht” — ofschoon onlangs een criticus van dezen bundel ons dit wilde doen gelooven. Hoe groote plaats de wrange pijn der onbevredigdheid ook in Joh. de Meester's oeuvre moge innemen, hij kent ook nog heel wat ander leed, deze schetsjes zijn er het bewijs van. De eenige overeenkomst, misschien, tusschen de verschillende nuances van verdriet, pijn, weemoed, hier geboden, is dat zij geen van alle larmoyant zijn, maar alle stil, nauw merkbaar voor anderen, innerlijk diep schrijnend, maar snel verbeten.

Werd met het bovenstaande, naar ik hoop, het frissche, pittige, rake en innige van dit werk eenigszins nader omschreven, dit zelfde verklare den indruk van eenigszins uitdendtijd, van al bijna ouderwetsch te zijn, die wij er eveneens uit ontvangen. Ook dat Joh. de Meester bij uitstek de schrijver zou zijn, die „de ziel geeft van onzen tijd” ben ik met den zooeven genoemden criticus (Mr. P. H. Ritter Jr. in Den Gulden Wirckel) niet eens. „In zijn korte, gesaccadeerde, snelvervlietende zinnen” — zegt Mr. Ritter — „spreekt de moderne mensch de taal van het moderne leven”. Het is moeilijk praten over zoo iets vaags als moderniteit, het moet bij aanvoelen blijven — voor mij is de moderne taal, die deze moderne mensch spreekt, zéér typisch voor het tijdvak dat nu een jaar of tien, twintig, achter ons ligt, het tijdvak toen ook in de schilderkunst het impressionisme zijn hoogsten bloei bereikte. Trouwens niet enkel in de kunst, ook in het leven zelf — waarvan trouwens, als steeds, de kunst de getrouwe spiegel is — verlangen wij tegenwoordig, wij allernodigste menschen, naar meer bezonkenheid, meer stijl, naar de eindelijk rust brengende beheersching. De Meester's toch zeer door mij bewonderde schetsjes zijn de „tranches de vie” waarmee de vorige eeuw haar „fin-de-siècle” beleefde, in hun uiterste verpuring, intensifeering, verfijning ook. Verder gaan kón men niet in deze richting, en daarom is het dan ook dat de reactie al lang in gang is, en dat de ziel van onzen tijd, door andere werken, zich uitspreekt zoo rustig en breed als zij vermag, in haar groot, haar overmachtig verlangen naar klaar levensbegrip en innerlijke harmonie.

Of deze nieuwe stemmen door volte van emotie, door de dracht van hun geluid, al een innigheid hebben bereikt, zoo sterk als die van De Meester in deze zijn nerveuse schetsjes — ziedaar een andere kwestie!